

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (deveti senat)

z dne 26. februarja 2015*

„Direktiva 93/13/EGS — Nepošteni pogoji v pogodbah, sklenjenih med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom — Člen 4(2) — Presoja nepoštenosti pogodbenih pogojev — Izključitev pogojev, ki se nanašajo na glavni predmet pogodbe ali na ustreznost cene ali plačila, če so napisani v jasnem in razumljivem jeziku — Pogoji, ki vsebujejo ‚provizijo za tveganje‘, ki jo prejme dajalec kredita, in ki temu pod določenimi pogoji dovoljujejo, da enostransko spremeni obrestno mero“

V zadevi C-143/13,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Tribunalul Specializat Cluj (Romunija) z odločbo z dne 26. novembra 2012, ki je prispela na Sodišče 20. marca 2013, v postopku

Bogdan Matei,

Ioana Ofelia Matei

proti

SC Volksbank România SA,

SODIŠČE (deveti senat),

v sestavi K. Jürimäe, predsednica senata, M. Safjan, sodnik, in A. Prechal (poročevalka), sodnica,
generalni pravobranilec: N. Wahl,

sodna tajnica: L. Carrasco Marco, administratorica,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 19. novembra 2014,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za SC Volksbank România SA D. Ciubotariu, G. Murgulescu, G. Vintilă, M. Clough, QC, in B. Papandopol, odvetnik,
- za romunsko vlado R.-H. Radu in I.-R. Hațieganu, agenta,
- za Evropsko komisijo C. Gheorghiu, M. Owsiany-Hornung in M. van Beek, agenti,

na podlagi sklepa, sprejetega po opredelitvi generalnega pravobranilca, da bo v zadevi razsojeno brez sklepnih predlogov,

* Jezik postopka: romunščina.

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 4(2) Direktive Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 2, str. 288).
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med B. in I. O. Matei (v nadaljevanju: skupaj: kreditojemalca) na eni strani in družbo SC Volksbank România SA (v nadaljevanju: Volksbank) na drugi zaradi domnevno nepoštenih pogojev v potrošniških kreditnih pogodbah, v skladu s katerimi Volksbank prejme „provizijo za tveganje“ in v skladu s katerimi lahko ta pod določenimi pogoji enostransko spremeni obrestno mero.

Pravni okvir

Pravo Unije

Direktiva 93/13

- 3 V dvanajsti, devetnajsti in enaindvajseti uvodni izjavi Direktive 93/13 je navedeno:

„ker nacionalni predpisi v njihovi sedANJI obliki dovoljujejo le delno uskladitev; ker ta direktiva zajema zlasti pogodbene pogoje, o katerih se stranki nista dogovorili posamično; ker bi morale imeti države članice možnost, da ob upoštevanju Pogodbe [EGS] potrošnikom nudijo višjo raven varstva z nacionalnimi predpisi, ki so strožji od te direktive;

[...]

ker za namen te direktive ocena nedovoljenosti ne sme biti opravljena pri pogojih, ki opisujejo glavni predmet pogodbe ali razmerje med kakovostjo in ceno dobavljenega blaga ali storitev; ker je kljub temu dovoljeno upoštevati glavni predmet pogodbe ter razmerje med ceno in kakovostjo pri oceni dovoljenosti drugih pogojev; [...]

ker morajo biti pogodbe sestavljene v jasnem, razumljivem jeziku, ker mora potrošnik imeti možnost preučiti vse pogoje [...].“

- 4 Člen 1(1) te direktive določa:

„Namen te direktive je približati zakone in druge predpise držav članic o nedovoljenih pogojih v pogodbah, sklenjenih med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom.“

- 5 Člen 3 navedene direktive določa:

„1. Pogodbeni pogoj, o katerem se stranki nista dogovorili posamično, velja za nedovoljenega, če v nasprotju z zahtevo dobre vere v škodo potrošnika povzroči znatno neravnotežje v pogodbenih pravicah in obveznostih strank.

[...]

3. Priloga vsebuje okvirni in nedokončani seznam pogojev, ki lahko štejejo za nedovoljene.“

6 Člen 4 Direktive 93/13 določa:

„1. Brez poseganja v člen 7 je treba nedovoljenost pogodbenega pogoja oceniti ob upoštevanju narave blaga ali storitev, za katero je bila sklenjena pogodba, in s sklicevanjem na vse okoliščine, ki so obstajale v času sklepanja pogodbe ter na vse druge pogoje te pogodbe ali druge pogodbe, od katere je pogoj odvisen.

2. Ocena nedovoljenosti pogojev ne sme biti povezana niti z opredelitvijo glavnega predmeta pogodbe niti z ustreznostjo med ceno in plačilom za izmenjane storitve ali blago, če so pogoji v jasnem, razumljivem jeziku.“

7 Člen 5 te direktive določa:

„Pri pogodbah, v katerih so vsi ali nekateri pogodbeni pogoji, ki so ponujeni potrošniku, pisni, morajo biti ti pogoji vedno sestavljeni v jasnem, razumljivem jeziku. [...]“

8 Člen 8 navedene direktive določa:

„Države članice na področju, ki ga pokriva [...] direktiva, lahko uvedejo ali obdržijo bolj stroge določbe, združljive s Pogodbo, da bi zagotovile višjo raven varstva potrošnikov.“

9 Priloga k tej direktivi v zvezi s pogoji, navedenimi v njenem členu 3(3), v točki 1 vsebuje neizčrpen seznam pogojev, ki se lahko štejejo za nepošteno. V pododstavku (j) tega odstavka 1 so pogoji, katerih učinek je „omogočanje prodajalcu ali ponudniku, da enostransko spremeni pogodbene pogoje brez tehtnega razloga, ki mora biti določen v pogodbi“. V pododstavku (l) tega odstavka 1 so pogoji, katerih učinek je „dovolitev, da [...] ponudnik storitev zviša [svojo] ceno, ne da bi potrošnik [...] imel ustrezno pravico odpovedi pogodbe, če je končna cena previsoka glede na dogovorjeno ceno ob sklenitvi pogodbe“.

10 Odstavek 2 te priloge se nanaša na področje uporabe njenega odstavka 1(g), (j) in (l). V pododstavku (b) tega odstavka 2 je med drugim navedeno, da pododstavek (j) „ni v nasprotju s pogoji, pod katerimi si ponudnik finančnih storitev pridrži pravico spremeniti obrestno mero, ki jo plača potrošnik ali ki se izplača potrošniku, ali vsoto drugih zaračunanih stroškov za finančne storitve brez predhodnega obvestila, če za to obstaja tehten razlog, pod pogojem, da mora ponudnik o tem čim prej obvestiti drugo pogodbeno stranko ali stranke in da ima ta stranka pravico do takojšnje odpovedi pogodbe“. V odstavku 2(d) te priloge je navedeno, da odstavek 1(l) „ni v nasprotju s klavzulami o indeksiranju cen, če so zakonite, pod pogojem, da je metoda, po kateri se cene spreminjajo, natančno opisana“.

Direktiva 2008/48/ES

11 Direktiva 2008/48/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2008 o potrošniških kreditnih pogodbah in razveljavitvi Direktive Sveta 87/102/EGS (UL L 133, str. 66, ter popravki UL 2009, L 207, str. 14, UL 2010, L 199, str. 40 in UL 2011, L 234, str. 46) določa splošno obveznost za kreditodajalca, da potrošniku v predpogodbeni fazi in v posojilni pogodbi navede nekatere podatke, med katerimi je efektivna obrestna mera (v nadaljevanju: EOM). V Prilogi I k tej direktivi je določena usklajena metoda izračuna EOM.

12 Člen 2(2) Direktive 2008/48 določa:

„Ta direktiva se ne uporablja za naslednje:

- (a) kreditne pogodbe, zavarovane s hipoteko ali z drugim primerljivim poroštvom, ki se običajno uporablja v državi članici za nepremično premoženje, oziroma zavarovane s pravico v zvezi z nepremičnim premoženjem;

[...]“

13 Člen 3 te direktive določa:

„V tej direktivi se uporabljajo naslednje opredelitve:

[...]

- (g) ‚skupni stroški kredita za potrošnika‘ pomeni vse stroške, vključno z obrestmi, provizijami, davki in vsemi drugimi vrstami pristojbin, ki jih mora potrošnik plačati v zvezi s kreditno pogodbo in ki so dajalcu kredita znani, razen notarskih stroškov; stroški, povezani s pomožnimi storitvami v zvezi s kreditno pogodbo, zlasti zavarovalne premije, so tudi vključeni, če je sklenitev dodatne storitvene pogodbe obvezna že za samo pridobitev kredita ali pod pogoji, ki se tržijo;

[...]

- (i) ‚EOM‘ pomeni skupne stroške kredita za potrošnika, izražene kot letni odstotek skupnega zneska kredita [...]

[...]“

Romunsko pravo

Zakon št. 193/2000

14 Namen zakona št. 193/2000 o nepoštenih pogojih, sklenjenih med prodajalci in potrošniki, v ponovno objavljeni različici (*Monitorul Oficial al României*, del I, št. 305, z dne 18. aprila 2008, v nadaljevanju: zakon št. 193/2000) je prenos Direktive 93/13 v nacionalno pravo.

15 Člen 1(3) zakona št. 193/2000 določa:

„Gospodarskim subjektom je prepovedano, da v potrošniške pogodbe vključijo nepoštene pogoje.“

16 Člen 4 tega zakona določa:

„1. Pogodbeni pogoj, ki ni bil predmet neposrednega dogovora s potrošnikom, se šteje za nepošten, če kot tak ali v povezavi z drugimi pogodbenimi določbami v škodo potrošnika in v nasprotju z zahtevami dobre vere ustvarja znatno neravnotežje med pravicami in obveznostmi strank.

2. Šteje se, da pogodbeni pogoj ni bil predmet neposrednega dogovora s potrošnikom, če je bil določen tako, da potrošnik ni imel možnosti vplivanja na njegovo naravo, kot pri tipskih pogodbah ali pri splošnih pogojih prodaje, ki jih uporabljajo prodajalci na trgu zadevnega blaga ali storitev.

3. Dejstvo, da so bili nekateri elementi pogodbenih pogojev ali zgolj eden od teh pogojev predmet neposrednega dogovora s potrošnikom, ne izključuje uporabe določb tega zakona za ostali del pogodbe, če se na podlagi celovite presoje pogodbe izkaže, da jo je predhodno enostransko sestavil prodajalec. Če prodajalec trdi, da je bilo tipsko določilo predmet neposrednega dogovora s potrošnikom, mora za to predložiti ustrezne dokaze.

4. Priloga, ki je sestavni del tega zakona, vsebuje seznam, na katerem so primeroma naštetih pogoji, ki se štejejo za nepošteno.

5. Brez poseganja v določbe tega zakona se nepoštenost pogodbenega pogoja presodi ob upoštevanju:

- a) narave blaga in storitev, ki so predmet pogodbe ob sklenitvi;
- b) vseh dejavnikov, ki so pripeljali do sklenitve pogodbe;
- c) drugih pogodbenih pogojev ali drugih pogodb, od katerih je ta odvisen.

6. Ocena nepoštenosti pogojev ni povezana niti z opredelitvijo glavnega predmeta pogodbe ali zmožnostjo izpolnitve zahtev glede cene in plačila niti z izmenjanimi storitvami ali blagom, če so ti pogoji napisani v jeziku, ki ga je mogoče zlahka razumeti.“

- 17 V odstavku 1(a) priloge iz člena 4(4) zakona št. 193/2000 sta dobesedno povzeta odstavka 1(j) in 2(b) Priloge k Direktivi 93/13.

NVU št. 50/2010

- 18 Namen nujne vladne uredbe št. 50/2010 o potrošniških kreditnih pogodbah (*Monitorul Oficial al României*, del I, št. 389, z dne 11. junija 2010, v nadaljevanju: NVU št. 50/2010) je prenos Direktive 2008/48 v nacionalno pravo.

- 19 Člen 2(1) NVU št. 50/2010 določa:

„Ta nujna uredba se uporablja za kreditne pogodbe, vključno s kreditnimi pogodbami, zavarovanimi s hipoteko ali drugo pravico na nepremičnini, in za kreditne pogodbe, katerih namen je pridobitev ali obdržanje lastninske pravice na obstoječi ali načrtovani nepremičnini ali obnova, ureditev, utrditev, sanacija, razširitev ali povečanje vrednosti nepremičnine, ne glede na skupni znesek kredita.“

- 20 Člen 36 NVU št. 50/2010 določa:

„Dajalec kredita lahko za odobritev kredita zaračuna samo: provizijo za obravnavo vloge, provizijo za vodenje kredita ali provizijo za vodenje tekočega računa, nadomestilo za predčasno odplačilo kredita, stroške morebitnih zavarovanj, pogodbene kazni in enotno provizijo za storitve, opravljene na zahtevo potrošnika.“

- 21 Člen 95 NVU št. 50/2010 določa:

„1. Dajalci kreditov morajo v zvezi s pogodbami, ki že obstajajo, v 90 dneh od začetka veljavnosti te nujne uredbe poskrbeti za uskladitev pogodb z določbami te uredbe.

2. Pogodbe, ki že obstajajo, se spremenijo z aneksi v 90 dneh od začetka veljavnosti te nujne uredbe.

[...]“

Zakon št. 288/2010

- 22 Člen 1, prvi odstavek, točka 39, zakona št. 288/2010, s katerim je bila sprejeta nujna vladna uredba št. 50/2010 o potrošniških kreditnih pogodbah (*Monitorul Oficial al României*, del I, št. 888 z dne 30. decembra 2010) določa:

„Člen 95 [NVU št. 50/2010] se spremeni tako:

Člen 95 – Za pogodbe, ki veljajo v času začetka veljavnosti te nujne uredbe, se njene določbe ne uporabljajo, razen določbe člena 37a, členov od 66 do 69 [...], členov od 50 do 55, 56(2), 57(1) in (2) ter od 66 do 71“.

- 23 Člen II zakona št. 288/2010 določa:

„1. Aneksi, sklenjeni do začetka veljavnosti tega zakona, katerih namen je zagotoviti uskladitev pogodb z določbami [NVU št. 50/2010], učinkujejo v skladu s pogodbenimi določili, o katerih se dogovorita stranki.

2. Aneksi, ki jih potrošniki ne podpišejo in za katere se šteje, da so bili sprejeti z molkom do začetka veljavnosti tega zakona, učinkujejo v skladu z zapisanimi določili, razen če potrošnik ali dajalec kredita v roku 60 dni od začetka veljavnosti tega zakona ne sporoči drugače.“

Spor o glavni stvari in vprašanje za predhodno odločanje

- 24 Kreditojemalca sta z Volksbank sklenila dve kreditni pogodbi. Predmet prve pogodbe, ki je bila sklenjena 4. marca 2008 in katere namen je kritje tekočih osebnih stroškov, je kredit v višini 8 000 EUR. Ta kredit, ki ga je treba odplačati v obdobju petih let, je bil odobren po 9-odstotni letni obrestni meri in EOM v višini 20,49 %.
- 25 Predmet druge pogodbe, ki je bila sklenjena 7. marca 2008, je kredit v višini 103 709,18 švicarskih frankov (CHF), katerega namen je financiranje nakupa nepremičnine, zavarovan pa je s hipoteko na tej nepremičnini. Ta kredit se vrne v obdobju 25 let, njegova tekoča letna obrestna mera je določena na 3,99 %, EOM pa na 19,55 %.
- 26 V določbi 3(d) posebnih pogojev – ki se nanaša na spremenljivost obrestne mere – obeh pogodb je navedeno, da „si banka pridržuje pravico do spremembe tekoče obrestne mere v primeru večjih sprememb na finančnem trgu, tako da kreditojemalca obvesti o novi obrestni meri; tako spremenjena obrestna mera se uporablja od datuma obvestila“.
- 27 V določbi 3.5 splošnih pogojev kreditnih pogodb v postopku v glavni stvari, naslovljeni „Provizija za tveganje“, je navedeno, da lahko banka kreditojemalcu za odobritev kredita naloži plačilo provizije za tveganje, ki se obračuna od zneska salda kredita in plačuje mesečno ves čas trajanja kreditne pogodbe.
- 28 V določbi 5 posebnih pogojev navedenih pogodb, ki je prav tako naslovljena „Provizija za tveganje“, je pojasnjeno, da je ta provizija enaka donosu salda kredita, pomnoženemu z 0,74 % za kredit, denominiran v EUR, in z 0,22 % za kredit, denominiran v švicarskih frankih. Skupni znesek, dolgovan iz naslova te provizije, znaša 1 397,17 EUR za kredit, denominiran v EUR, in 39 955,98 CHF za kredit, denominiran v švicarskih frankih.
- 29 Volksbank je po 22. juniju 2010, ko je začela veljati NVU št. 50/2010, sprejela ukrepe za uskladitev kreditnih pogodb iz postopka v glavni stvari z določbami te uredbe. Ta banka je tako predlagala, naj se v osnutkih aneksov k tem pogodbam „provizija za tveganje“ preimenuje v „provizijo za vodenje

kredita“, ker je pobiranje te provizije izrecno dovoljeno s členom 36 navedene uredbe, pri čemer pa ni spremenila vsebine navedenih določil. Kreditorejmalca sta nasprotovala temu predlogu in zato teh aneksov nista podpisala.

- 30 Ker sta kreditorejmalca menila, da so pogoji v kreditnih pogodbah iz postopka v glavni stvari, vključno s pogoji v zvezi s spremenljivostjo obrestne mere in „provizijo za tveganje“, nepošteni v smislu člena 4 zakona št. 193/2000, sta, potem ko sta o tem obvestila nacionalni urad za varstvo potrošnikov, ki njunih opozoril ni upošteval, pri Judecătoria Cluj-Napoca (prvostopenjsko sodišče v Cluj-Napoca) vložila tožbo, s katero sta predlagala, naj se ugotovi, da so zadevni pogoji nepošteni in zato nični.
- 31 To sodišče je s sodbo z dne 12. decembra 2011 tožbi kreditorejmalcev delno ugodilo.
- 32 Navedeno sodišče je razsodilo, da so nekateri pogoji nepošteni in da je treba zato šteti, da so nični. Po navedbah tega sodišča to velja za pogoje o spremenljivosti obrestne mere, kajti pojem „večje spremembe na finančnem trgu“ je preširok, kar banki omogoča, da obrestno mero spreminja samovoljno.
- 33 Vendar je to sodišče odločilo, da pogojev o „proviziji za tveganje“ in predloga glede pogoja o „proviziji za vodenje kredita“ ni mogoče šteti za nepoštene, predvsem zato, ker ni pristojno za presojo konkretnega tveganja, ki ga prevzame banka, in učinkovitosti pogodbenih jamstev.
- 34 Tribunalul Specializat Cluj, ki odloča o pritožbah kreditorejmalcev in Volksbank, navaja, da Sodišče sicer še ni odločilo o vprašanju, ali so pogodbeni pogoji, kakršni so ti o „proviziji za tveganje“ iz postopka v glavni stvari, del „glavnega predmeta“ in/ali „cene“ v smislu člena 4(2) Direktive 93/13, vendar so nekatera romunska sodišča že razsodila, da taki pogoji niso zajeti v navedenih pojmi, kot so določeni v členu 4(6) zakona št. 193/2000, ki dobesedno povzema besedilo člena 4(2) Direktive 93/13, tako da naj ti pogoji ne bi bili izključeni iz ocene njihove morebitne nepoštenosti.
- 35 Ta sodišča so odločila, da ta izključitev ne velja za take pogoje, zlasti zato, ker dajalec kredita v zameno ne ponuja nikakršne storitve, ki bi upravičila prejemanje provizije in ker ti pogoji poleg tega niso napisani dovolj jasno.
- 36 V teh okoliščinah je Tribunalul Specializat Cluj prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo to vprašanje:

„Ob upoštevanju, da v skladu s členom 4(2) Direktive 93/13/EGS ocena nedovoljenosti pogojev ne sme biti povezana niti z opredelitvijo predmeta pogodbe niti z ustreznostjo med ceno in plačilom za izmenjane storitve ali blago, če so pogoji jasno in razumljivo določeni, in ob upoštevanju, da se v skladu s členom 2[2](a) Direktive 2008/48 opredelitev iz člena 3(g) te direktive o skupnih stroških kredita za potrošnika, ki vključujejo vse provizije, ki jih mora potrošnik plačati v zvezi s kreditno pogodbo, ne uporablja za opredelitev predmeta kreditne pogodbe, zavarovane s hipoteko, se postavlja vprašanje, ali je pojma ‚predmet‘ in ‚cena‘ iz člena 4(2) Direktive 93/13 mogoče razlagati tako, da ta pojma – ‚predmet‘ in/ali ‚cena‘ kreditne pogodbe, zavarovane s hipoteko – poleg elementov, ki pomenijo protidajatev, ki jo je treba plačati kreditni instituciji, vključujeta tudi [EOM] kreditne pogodbe, zavarovane s hipoteko, ki jo sestavljajo zlasti obrestna mera, fiksna ali spremenljiva, bančne provizije in drugi stroški, vključeni in opredeljeni v kreditni pogodbi?“

Vprašanje za predhodno odločanje

Dopustnost

- 37 Volksbank trdi, da je spor med strankami iz postopka v glavni stvari rešen, ker je bila s kreditojemalcema sklenjena sodna poravnava. Ker pred predložitvenim sodiščem ne teče noben spor, naj odgovor na vprašanje za predhodno odločanje ne bi bil več potreben in Sodišče bi moralo na podlagi člena 100(2) Poslovnika ugotoviti, da pogoji za njegovo pristojnost niso več izpolnjeni.
- 38 V zvezi s tem je iz sodne prakse Sodišča razvidno, da če to ugotovi, da pred predložitvenim sodiščem dejansko ne teče noben spor, zaradi česar odgovor na vprašanje za predhodno odločanje za navedeno sodišče ne bi bil uporaben pri rešitvi spora, potem Sodišču ni treba odločati o predlogu za sprejetje predhodne odločbe (glej v tem smislu zlasti sodbi Djabali, C-314/96, EU:C:1998:104, točke 16, 21 in 22; García Blanco, C-225/02, EU:C:2005:34, točke 23 in od 29 do 31, in sklep Mohammad Imran, C-155/11 PPU, EU:C:2011:387, točke 14 in od 19 do 21).
- 39 V obravnavanem primeru je treba poudariti, da je predložitveno sodišče v dopisu z dne 14. februarja 2014 Sodišče obvestilo, da je bila med Volksbank in kreditojemalcema sklenjena sodna poravnava.
- 40 Vendar je to sodišče v istem dopisu navedlo, da ni upoštevalo te poravnave v delu, v katerem se nanaša na vprašanje domnevne nepoštenosti pogodbenih pogojev v zvezi s „provizijo za tveganje“, ki jo je prejela Volksbank, ker bi bilo treba šteti, da gre pri tem za vprašanje javnega reda, pri katerem dogovor strank ni mogoč, in da je zato odgovor Sodišča na postavljeno vprašanje za predhodno odločanje za navedeno sodišče še vedno ključen pri rešitvi spora v glavni stvari.
- 41 V teh okoliščinah ni mogoče na podlagi načela iz sodne prakse, navedene v točki 38 te sodbe, ugotoviti, da pred predložitvenim sodiščem dejansko ne teče noben spor. Nasprotno, iz navedb tega sodišča je izrecno razvidno, da odgovor Sodišča na postavljeno vprašanje ni samo uporaben, temveč odločilen za rešitev spora v glavni stvari.
- 42 Zato je treba ugovor nedopustnosti, ki ga je podala Volksbank, zavrniti in odločiti o predlogu za sprejetje predhodne odločbe.

Vsebinska presoja

- 43 Najprej je treba opredeliti obseg postavljenega vprašanja.
- 44 Iz besedila tega vprašanja je razvidno, da se nanaša na to, ali je pojma „glavni predmet“ in/ali „cena“ v smislu člena 4(2) Direktive 93/13 mogoče razlagati tako, da poleg elementov, ki tvorijo protidajatev, dolgovano kreditni instituciji, zajemata EOM kreditne pogodbe, ki jo med drugim sestavljajo fiksna ali spremenljiva obrestna mera, bančne provizije in drugi stroški, vključeni in opredeljeni v pogodbi.
- 45 V besedilu navedenega vprašanja je poleg tega navedeno, da se nanaša na to, ali so v pojmih „glavni predmet“ in/ali „cena“ zajeti vsi pogoji potrošniške kreditne pogodbe, zavarovane s hipoteko, ki vključujejo protidajatev, ki jo potrošnik dolguje dajalcu kredita, in ki so del pojma „skupni stroški kredita za potrošnika“, kakor je opredeljen v členu 3(g) Direktive 2008/48, in torej del EOM.
- 46 Ugotoviti pa je treba, prvič, da je iz obrazložitve predložitvene odločbe razvidno, da se spor v glavni stvari, o katerem odloča predložitveno sodišče v pritožbenem postopku, nanaša kvečjemu na dve vrsti pogojev – v zvezi s protidajativjo, ki jo potrošnik dolguje dajalcu kredita – ki so vključeni v kreditnih pogodbah iz postopka v glavni stvari, in sicer na pogoje o „proviziji za tveganje“, ki jo prejme dajalec

kredita, in na pogoje, ki dajalcu kredita dovoljujejo, da spremeni obrestno mero. V okviru tega spora se postavlja vprašanje, ali ti pogoji spadajo na področje uporabe člena 4(6) zakona št. 193/2000, katerega namen je prenos člena 4(2) Direktive 93/13 v romunsko pravo.

- 47 Drugič, natančnega obsega pojmov „glavni predmet“ in „cena“ v smislu člena 4(2) Direktive 93/13 ni mogoče opredeliti s pojmom „skupni stroški kredita za potrošnika“ v smislu člena 3(g) Direktive 2008/48.
- 48 Zadnjenavedeni pojem je namreč zelo širok, tako da je skupni znesek vseh stroškov, ki jih nosi potrošnik in ki se nanašajo na njegova plačila dajalcu kredita in tretjim, jasno naveden v potrošniških kreditnih pogodbah, ker taka postopkovna zahteva prispeva k uresničitvi cilja preglednosti, ki mu sledi ta direktiva.
- 49 Ker pa člen 4(2) Direktive 93/13 določa izjemo od mehanizma vsebinskega nadzora nad nepoštenimi pogoji, kot je določen v okviru sistema varstva potrošnikov, ki ga vzpostavlja ta direktiva, ga je treba razlagati ozko (sodba Kásler in Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, točka 42).
- 50 Poleg tega je treba besedni zvezi „glavni predmet pogodbe“ in „ustreznost[...] med ceno in plačilom za izmenjane storitve ali blago“ iz člena 4(2) Direktive 93/13 v vsej Evropski uniji običajno razlagati avtonomno in enotno, in sicer ob upoštevanju konteksta te določbe in cilja zadevne ureditve (glej v tem smislu sodbo Kásler in Káslerné Rábai, EU:C:2014:282, točki 37 in 38).
- 51 Sodišče je v sodni praksi poleg tega razvilo merila za razlago navedenih pojmov, ki upoštevajo prav namen Direktive 93/13, in sicer, da se državam članicam naloži, da določijo mehanizem, ki zagotavlja, da se morebitna nepoštenost vsakršnega pogodbenega pogoja, ki ni bil dogovorjen posamično, lahko nadzoruje zaradi varstva, ki ga je treba zagotavljati potrošniku, ker je ta v razmerju do prodajalca ali ponudnika v podrejenem položaju glede pogajalske sposobnosti in ravni obveščenosti (glej v tem smislu sodbo Kásler in Káslerné Rábai, EU:C:2014:282, točki 39 in 40).
- 52 Zato je treba šteti, da predložitveno sodišče v bistvu sprašuje, ali je treba člen 4(2) Direktive 93/13 razlagati tako, da besedni zvezi „glavni predmet pogodbe“ in „ustreznost[...] med ceno in plačilom za izmenjane storitve ali blago“ zajemata vrste pogojev v kreditnih pogodbah – ki jih prodajalec ali ponudnik sklene s potrošniki – kakršni so ti v postopku v glavni stvari, ki dajalcu kredita pod določenimi pogoji omogočajo, da enostransko spremeni obrestno mero, in določajo, da ta dajalec kredita prejme „provizijo za tveganje“.
- 53 V zvezi s tem, čeprav je zgolj predložitveno sodišče pristojno, da te pogoje opredeli glede na okoliščine obravnavanega primera, je Sodišče pristojno, da iz določb Direktive 93/13, v obravnavanem primeru iz določb člena 4(2), določi merila, ki jih nacionalno sodišče lahko ali mora uporabiti pri presoji teh pogojev (sodba Kásler in Káslerné Rábai, EU:C:2014:282, točka 45).
- 54 Sodišče je razsodilo, da je treba pogodbene pogoje, ki ustrezajo pojmu „glavni predmet pogodbe“ v smislu člena 4(2) Direktive 93/13, razumeti kot pogoje, ki določajo bistvene dajatve iz te pogodbe in ki jo kot taki karakterizirajo. Pogoji, ki so pomožni v primerjavi s pogoji, ki določajo bistvo pogodbenega razmerja, pa ne morejo biti zajeti s pojmom „glavni predmet pogodbe“. Predložitveno sodišče glede na naravo, splošno sistematično in določbe zadevne posojilne pogodbe ter njene pravne in dejanske okoliščine presodi, ali je zadevni pogoj bistveni element dajatve dolžnika, ki je odplačilo zneska, ki mu ga je posodil dajalec kredita (glej v tem smislu sodbo Kásler in Káslerné Rábai, EU:C:2014:282, točke od 49 do 51).

- 55 Sodišče je tudi štelo, da je iz besedila člena 4(2) Direktive 93/13 razvidno, da je obseg druge skupine pogojev, ki ne morejo biti predmet presoje morebitne nepoštenosti, omejen, saj se nanaša zgolj na ustreznost določene cene ali plačila za izmenjane storitve ali blago, razlog za to izključitev pa je to, da ni nobene preglednice ali pravnega merila, ki bi zagotavljal okvir ali smernice za nadzor nad to ustreznostjo (glej v tem smislu sodbo Kásler in Káslerné Rábai, EU:C:2014:282, točki 54 in 55).
- 56 Pogoji v zvezi s protidajatvijo, ki jo potrošnik dolguje dajalcu kredita ali ki vplivajo na dejansko ceno, ki jo mora potrošnik plačati dajalcu kredita, torej načeloma ne spadajo v to drugo skupino pogojev, razen kar zadeva vprašanje, ali je znesek protidajatve ali cene, kot je določena v pogodbi, ustreznna glede na storitev, ki jo v zameno opravi dajalec kredita.
- 57 Zlasti v zvezi z opredelitvijo – opravljeno ob upoštevanju meril, navedenih v točkah od 54 do 56 te sodbe – pogodbenih pogojev iz postopka v glavni stvari za uporabo člena 4(2) Direktive 93/13 in, na prvem mestu, pogojev, ki dajalcu kredita omogočajo, da pod določenimi pogoji enostransko spremeni obrestno mero, več dejavnikov kaže na to, da ti pogoji ne spadajo na področje uporabe izključitve iz te določbe.
- 58 Najprej je treba namreč opozoriti, da je Sodišče že razsodilo, da podoben pogoj v zvezi z metodo spreminjanja stroškov storitev, ki se zagotavljajo potrošniku, ni zajeto v členu 4(2) Direktive 93/13 (sodba Invitel, C-472/10, EU:C:2012:242, točka 23).
- 59 Nato je treba ugotoviti, da so pogoji, ki dajalcu kredita omogočajo, da enostransko spremeni obrestno mero, izrecno navedeni v odstavku 1(j) Priloge k Direktivi 93/13, ki v skladu s členom 3(3) te direktive vsebuje okvir, ne pa izčrpen seznam, na katerem so navedeni pogoji, ki jih je mogoče šteti za nepošteno. V odstavku 2(b) te priloge so podrobneje navedene okoliščine, v katerih navedeni odstavek 1(j) ni v nasprotju s takimi pogoji.
- 60 Ob upoštevanju cilja Priloge k Direktivi 93/13, torej vzpostavitve „sivega seznama“ pogojev, ki jih je mogoče šteti za nepošteno, vključitev pogojev – kakršni so ti, ki dajalcu kredita omogočajo, da enostransko spremeni obrestno mero – na ta seznam v večjem delu ne bi imela polnega učinka, če bi bili ti pogoji vnaprej izključeni iz presoje njihove morebitne nepoštenosti na podlagi člena 4(2) Direktive 93/13.
- 61 To velja tudi za romunsko zakonodajo, ki se uporablja, in natančneje, za člen 4(4) zakona št. 193/2000, katerega namen je prenos člena 3(3) Direktive 93/13 in priloge, navedene v tej določbi, prek mehanizma o vzpostavitvi „črnega seznama“ pogojev, ki jih je treba šteti za nepošteno. Poleg tega veljajo za ta mehanizem strožje določbe, ki jih države članice ob spoštovanju prava Unije na področju, ki ga ureja Direktiva 93/13, lahko sprejmejo ali ohranijo, da potrošnikom zagotovijo višjo raven varstva na podlagi člena 8 te direktive.
- 62 Indic, da so taki pogoji pomožni, je poleg tega lahko tudi okoliščina, da se zdi, da jih zato, ker vsebujejo mehanizem za prilagajanje, ki dajalcu kredita omogoča, da spremeni pogoj, ki določa obrestno mero, ni mogoče odcepiti od tega pogoja, ki določa obrestno mero in ki je lahko del glavnega predmeta pogodbe.
- 63 Nazadnje, očitno so ti pogoji tudi zunaj področja uporabe člena 4(2) Direktive 93/13, ker je iz spisa, ki ga ima na voljo Sodišče – kar pa mora preveriti predložitveno sodišče – razvidno, da se njihova nepoštenost ne zatrjuje zaradi domnevne neustreznosti med ravno spremenjene obrestne mere in kakršnokoli protidajatvijo za to spremembo, ampak zaradi okoliščin in meril, ki dajalcu kredita omogočajo, da izvede to spremembo zlasti zaradi „večjih sprememb na finančnem trgu“.
- 64 Kar zadeva, na drugem mestu, pogoje o „proviziji za tveganje“, ki jo prejme dajalec kredita, kakršni so ti iz postopka v glavni stvari, je na podlagi več elementov mogoče sklepati, da ne spadajo v eno od dveh skupin izključitev, določenih v členu 4(2) Direktive 93/13.

- 65 Najprej se postavlja vprašanje, ali je za te pogoje mogoče uporabiti izključitev, določeno v navedenem členu 4(2), ker naj bi se štelo – kar mora, kot je že bilo navedeno v točki 54 te sodbe, preveriti predložitveno sodišče – da so del pogodbenih pogojev, ki opredeljujejo „glavni predmet“ pogodbe.
- 66 Tako bo moralo to sodišče ob upoštevanju preudarkov, navedenih v točki 54, presoditi, ali ti pogoji določajo bistvene dajatve iz pogodb iz postopka v glavni stvari ali pa so ti glede na pogoje, ki določajo samo bistvo pogodbenega razmerja, bolj pomožni.
- 67 V okviru te presoje bo moralo navedeno sodišče upoštevati predvsem osrednji cilj „provizije za tveganje“, in sicer zagotovitev vračila posojila, ki je očitno osrednja obveznost, ki jo mora potrošnik izpolniti v zameno za to, da mu je na voljo dan znesek posojila.
- 68 Poleg tega ob upoštevanju namena varstva potrošnikov, ki mora biti ključno pri razlagi določb Direktive 93/13, navedenih v točki 51 te sodbe, zgolj to, da je mogoče šteti, da „provizija za tveganje“ predstavlja relativno velik del EOM in torej dohodkov, ki jih dajalec kredita prejme na podlagi zadevnih kreditnih pogodb, načeloma ni upoštevno pri presoji, ali pogodbeni pogoji, ki določajo to provizijo, opredeljujejo „glavni predmet“ pogodbe.
- 69 Dalje, predložitveno sodišče mora tudi preučiti, ali so pogoji – ki določajo „provizijo za tveganje“, ki jo prejme dajalec kredita – kakršni so ti v postopku v glavni stvari, lahko zajeti v drugi skupini izključitev iz člena 4(2) Direktive 93/13. Toda nekateri elementi iz spisa, predloženega Sodišču, kažejo, da ni tako.
- 70 Očitno namreč – kar mora prav tako preveriti predložitveno sodišče – nekateri od navedenih elementov kažejo, da se predmet spora v glavni stvari ne nanaša na ustreznost med zneskom te provizije in kakršnokoli storitvijo, ki jo opravi dajalec kredita, kajti zatrjuje se, da dajalec kredita v zameno za to provizijo ne opravi nikakršne storitve, tako da se vprašanje o ustreznosti te provizije sploh ne postavlja (glej po analogiji sodbo Kásler in Káslerné Rábai, EU:C:2014:282, točka 58).
- 71 Nasprotno, elementi iz spisa, ki ga ima na voljo Sodišče, očitno kažejo, da je v središču spora o glavni stvari vprašanje razlogov, ki upravičujejo zadevne pogoje, zlasti pa vprašanje, ali je treba te pogoje – s katerimi je potrošniku naloženo plačilo visoke provizije, katere namen je zagotovitev vračila posojila, čeprav se zatrjuje, da je to tveganje že zavarovano s hipoteko in da banka v zameno za to provizijo za potrošnika dejansko ne opravi storitve, ki bi bila izključno v njegovem interesu – šteti za nepošteno v smislu člena 3 Direktive 93/13.
- 72 Nazadnje, šteti je treba – če bo predložitveno sodišče ob upoštevanju elementov odgovora Sodišča na postavljeno vprašanje kljub temu ugotovilo, da so zadevni pogoji del glavnega predmeta pogodbe, ali da so dejansko sporni glede ustreznosti cene ali plačila – da je presoja morebitne nepoštenosti teh pogojev vsekakor obvezna, če bi se ugotovilo, da niso napisani v jasnem in razumljivem jeziku, kar mora prav tako preveriti predložitveno sodišče (glej v tem smislu sodbo Kásler in Káslerné Rábai, EU:C:2014:282, točka 61).
- 73 V zvezi s tem je treba opozoriti, da zahteve po preglednosti pogodbenih pogojev iz členov 4(2) in 5 Direktive 93/13, ki imata sicer enako področje uporabe, ni mogoče zožiti zgolj na njihovo formalno in slovnično raven (glej v tem smislu sodbo Kásler in Káslerné Rábai, EU:C:2014:282, točki 69 in 71).
- 74 Predvsem iz členov 3 in 5 Direktive 93/13 ter iz odstavkov 1(j) in (l) ter 2(b) in (d) Priloge k tej direktivi je razvidno, da je za spoštovanje zahtev preglednosti bistveno, ali so v posojilni pogodbi pregledno navedeni namen in posebne značilnosti mehanizma spremembe obrestne mere ter razmerje med tem pogojem in drugimi pogoji v zvezi s plačilom dajalca kredita, tako da lahko obveščeni potrošnik na podlagi natančnih in razumljivih pogojev oceni ekonomske posledice, ki iz tega zanj izhajajo (glej v tem smislu sodbo Kásler in Káslerné Rábai, EU:C:2014:282, točka 73).

- 75 To vprašanje mora preučiti predložitveno sodišče in pri tem upoštevati vse upoštevne dejanske okoliščine, ki vključujejo oglase in informacije, ki jih je posojilodajalec predložil v okviru pogajanj za posojilno pogodbo, in raven pozornosti, ki jo je mogoče pričakovati od povprečno obveščenega, razumno pozornega in preudarnega potrošnika (glej v tem smislu sodbo Kásler in Káslerné Rábai, EU:C:2014:282, točka 74).
- 76 V zvezi s pogodbenimi pogoji iz postopka v glavni stvari in, na prvem mestu, s pogoji, ki dajalcu kredita omogočajo, da enostransko spremeni obrestno mero, se je treba vprašati, ali je zvišanje te obrestne mere, ki ga lahko določi dajalec kredita, glede na merilo, ki na prvi pogled ni preveč pregledno in ki se nanaša na „večje spremembe na finančnem trgu“, za potrošnika res predvidljivo, čeprav je ta formulacija slovnično jasna in razumljiva.
- 77 Na drugem mestu, v zvezi s pogoji, ki določajo „provizijo za tveganje“, se postavlja vprašanje, ali so v zadevni posojilni pogodbi pregledno navedeni razlogi, ki upravičujejo plačilo, ki ustreza tej proviziji, kajti sporno je, da mora dajalec kredita za pridobitev navedene provizije ponuditi dejansko protidajatev poleg tega, da prevzame tveganje nevračila, ki naj bi bilo že zavarovano s hipoteko. Nepreglednost navedbe razlogov, s katerimi so ti pogoji utemeljeni, v pogodbah iz postopka v glavni stvari, poleg tega potrjujejo dejstvo, na katero je bilo opozorjeno v točki 29 te sodbe, in sicer, da je v obravnavanem primeru dajalec kredita kreditorejalcema predlagal, naj se navedeni pogoji preimenujejo v „provizijo za vodenje kredita“, ne da bi se ti vsebinsko spremenili.
- 78 Ob upoštevanju zgoraj navedenih preudarkov je treba na postavljeno vprašanje odgovoriti, da je treba člen 4(2) Direktive 93/13 razlagati tako, da v okoliščinah, kakršne so te iz postopka v glavni stvari, besedni zvezi „glavni predmet pogodbe“ in „ustreznost[...] med ceno in plačilom za izmenjane storitve ali blago“ načeloma ne zajemata vrst pogojev – določenih v kreditnih pogodbah, ki jih prodajalec ali ponudnik sklene s potrošniki – kakršni so ti iz postopka v glavni stvari, ki dajalcu kredita pod določenimi pogoji omogočajo, da enostransko spremeni obrestno mero, in določajo, da ta dajalec kredita prejme „provizijo za tveganje“. Vendar mora predložitveno sodišče to opredelitev navedenih pogodbenih pogojev preveriti ob upoštevanju narave, splošne sistematike in določb zadevnih pogodb ter pravnega in dejanskega okvira, v katerega spadajo.

Stroški

- 79 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (deveti senat) razsodilo:

Člen 4(2) Direktive Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah je treba razlagati tako, da v okoliščinah, kakršne so te iz postopka v glavni stvari, besedni zvezi „glavni predmet pogodbe“ in „ustreznost[...] med ceno in plačilom za izmenjane storitve ali blago“ načeloma ne zajemata vrst pogojev – določenih v kreditnih pogodbah, ki jih prodajalec ali ponudnik sklene s potrošniki – kakršni so ti iz postopka v glavni stvari, ki dajalcu kredita pod določenimi pogoji omogočajo, da enostransko spremeni obrestno mero, in določajo, da ta dajalec kredita prejme „provizijo za tveganje“. Vendar mora predložitveno sodišče to opredelitev navedenih pogodbenih pogojev preveriti ob upoštevanju narave, splošne sistematike in določb zadevnih pogodb ter pravnega in dejanskega okvira, v katerega spadajo.

Podpisi